

Stolperstenen als eerbewijs

In Berlijn struikel je er over: steentjes in de straat met naam en datum. Ze heten dan ook Stolpersteine. De naam is die van een joodse burger, die in het aangrenzend huis heeft gewoond en de data geven geboorte- en sterfdatum en het concentratiekamp waar de vroegere bewoner is omgebracht. Dat struikelsteentje - formaat 10 x 10 - herinnert met in messing aangebracht opschrift aan het lot van de joodse medeburger en aan de gruwelen van de Naziterreur.

Een aantal gemeenten in Duitsland maar ook in Nederland, onder meer in Eindhoven en Utrecht nam het initiatief over van beeldend kunstenaar Günter Demnig die er in 1996 min of meer illegaal in Berlijn mee begon. De 'Stichting Werkgroep Stolpersteine Dordrecht' wil ook in Dordrecht de herinnering levend houden aan 278 Dordtse joden die naar kampen zijn afgevoerd waarvan 221 werden vermoord. Oud makelaar Arij Boogerman is voorzitter van de Stichting. Zelf geen jood maar wel heeft hij een joodse overgrootvader. Hij is zeer geraakt door de geschiedenis van de raz-

zia's in Goeree Overflakkee waar hij werd geboren. Hij was al eerder betrokken bij het joodse monument aan de gevel van het stadhuis en bij het plaatsen van een plaquette aan de Varkenmarkt op de plek van de gesloopte synagoge.

Personalia

Boogerman: "Vrijwilligers van de Stichting hebben met lijsten uit de oorlog 78 adressen getraceerd waarvan joden zijn weggevoerd. Dat was een heidens karwei omdat intussen veel is gesloopt en huizen anders werden genummerd. Ook het nagaan van de personalia is met

Zo'n steen zou u voor de deur kunnen krijgen.

hulp van de website van het Joods Museum zo nauwkeurig mogelijk gedaan. De gegevens op de steen moeten natuurlijk volkomen correct zijn. Die naam stolpersteen houden we ook in Dordrecht aan. Wij willen de huidige bewoners vragen akkoord te gaan met een stolpersteen voor hun deur. Misschien zijn een aantal ook bereid een steen te adopteren. Wij hopen dat burgers en bedrijven de 30.000 euro willen inzamelen die nodig zijn voor dit plan. Het zal twee tot drie jaar vergen om de toestemming en het geld te regelen. De gemeente die wel positief staat tegenover het project geeft nog geen financiële steun."

Poorterseed

Dordrecht heeft een eeuwenoude band met de joodse gemeenschap. In 1670 legde de eerste jood hier de poorterseed af. Rond 1700 waren er drie joden lid van het koopmansgilde. Een document waarin sprake is van een joodse

kenmarkt vrij kwam. Het niet-koshere verleden was kennelijk geen bezwaar voor de eredienst die er van 1856 tot 1942 werd gehouden. Dat pand werd in naam van het saneringsplan in 1965 gesloopt. Het handjevol Joodse overlevenden was niet in staat het gebouw te redden. Pas later is onder de bezielende leiding van beeldend kunstenaar Ger Boonstra aandacht gekomen voor de gebouwen en de geschiedenis van de Israëlitische gemeenschap. Hij was ook de drijvende kracht achter het joods monument, de plaquette aan de Varkenmarkt en het herstel van de dijksynagoge in Sliedrecht.

De stolperstenen vormen zo een bewijs van de toenemende belangstelling voor het oorlogsverleden en van het besef dat eerherstel voor de zo onteerde medeburgers een ereplicht is.

Ton Delemarre

Licht op de kandelaar

Op 4 mei wordt er voorafgaand aan de dodenherdenking een interkerkelijke bezinningsbijeenkomst gehouden. De herdenking van de gevallen in de Tweede Wereldoorlog blijkt ook jonge mensen van vandaag aan te spreken. De generatie die de oorlog zelf heeft meegemaakt sterft uit maar ook in 2013 zal een grote stoet zich verzamelen voor herdenking en kranstlegging bij het monument aan het Sumatraplein.

Daarvoor is in de Christelijke Gereformeerde kerk op de hoek Singel-Dubbeldamseweg een bezinningsbijeenkomst om 19.00 uur. In die kerk zullen de namen klinken van Dordtenaren, die in de oorlog zijn omgekomen. De fractievoorzitter van Beter voor Dordt, David Schalcken, zal de namen voorlezen, die mede door museum 40-45 worden aangereikt. De Raad van Kerken Dordrecht nam de organisatie op zich toen de interreligieuze bijeenkomst in het Johan de Witt gymnasium verviel.

Draagvlak

"In april 2011 bleek er geen organisatie meer te zijn om op 4 mei voor een bezinningsbijeenkomst te zorgen. De raad voor levensbeschouwing was opgeheven. De Buitenwacht wilde niet meer de interculturele bijeenkomst mogelijk maken. In de christelijke kring bleek het mogelijk om de traditie voort te zetten. Dat draagvlak is er gelukkig nog steeds," zegt woordvoerder Hans Berrevoets. Onder zijn voorzitterschap is de Raad van

Kerken opgebloeid als de narcissen na de strenge winter. Want ook de bijeenkomst in de Grote Kerk ter gelegenheid van de Troonswisseling werd met groot enthousiasme en daadkracht op touw gezet. Het is gelukt alle christelijke neuzen één kant op te krijgen en dat is in het kerkelijk verdeelde Dordrecht een prestatie van formaat. Ook het Reformatie Instituut Dordrecht doet mee, ook voor de viering van 400 jaar Synode in 2019. Die Synode was destijds een wereldgebeuren en leverde naast de Dordtse leerregels ook de opdracht tot vertaling van de Bijbel in de Nederlandse taal op.

Die Statenbijbel heeft een moeilijk te overschatten invloed op onze taal gehad en leeft nog voort in tal van spreuken en zegswijzen. Van een rib uit je lijf tot de steen des aanstoots en van een roepende in de woestijn tot oude wijn in nieuwe zakken. En nog honderden voorbeelden meer. De Raad van Kerken zal in elk geval zijn licht niet onder de korenmaat stellen.

Ton Delemarre

Koken uit de tuin

In het begin van de lente is de moestuin vaak nog een lege vlakte. Behalve wat kruiden en bolplanten zie je nog niet veel. Hier en daar wat bieslook, tulpen, viooltjes, paardenbloemen en soms al wat kamperfoelie. Ook de in de herfst geplante knoflook laat zich zien met haar groene sprietten die boven de aarde uit steken. Er valt nog niet zoveel te oogsten. Maar als de composthoop gekeerd is, het land voorbewerkt en de verschillende gewassen gezaaid is het tijd om alvast wat te kokkerellen met wat al wel groeit.

Veel oude gerechten zoals kruidmoes, bestaan uit aardappels, worst en wat er verder buiten al te plukken viel. De aardappels kwamen uit de kelder, de worst hing gerookt in de schouw, maar de geweckte groente was op. En dan moest er buiten groen gezocht worden, daar hadden de mensen dan aan het eind van de winter grote behoefte aan. Deze keer maakt Maartje een heerlijke lente knoflookboter. Ze plukt hiervoor wat bieslook, het groen van de knoflook, wat viooltjes, platte peterselie en een paar pinksterbloemen.

Haal een pakje roomboter een paar uur van te voren uit de koelkast. De boter kan zo alvast wat zachter worden waarna de kruiden er gemakkelijk doorheen gemengd kunnen worden. Snij de boter in kleine blokjes. Knip of snij de kruiden en bloemen in kleine stukjes. Meng de kruiden door de boter met een vork.

Proef of je de verhouding van de kruiden lekker vindt. Voeg eventueel nog wat kruiden toe en of wat peper en zout. Als de kruidenboter lekker is kan je die in de gewenste vorm kneden of gewoon in een bakje doen. Laat de boter een half uurtje kouder en harder worden in de koelkast. Lekker op een groosterd boterhammetje, op een toostje bij de borrel, maar ook bij de hoofdmaaltijd. Eet smakelijk!

Het groen van de knoflookplant is goed te gebruiken voor je kruidenboter. Sommige teentjes lopen al vanzelf uit, je ziet dan een groen uitlooptje bovenop het teentje zitten. Gooi dit teentje niet weg, maar steek het in de grond en geef het water. Het groen gaat dan groeien. Je kan enkele keren het groen afknippen. Daarna is het teentje uitgeput.

Maartje Schaffels

Heilzame paal

Sinds enige tijd staat er een grote paal op het Achterom. De Poorter zoekt uit wat die daar doet. Zusterstad Schaffhausen in Zwitserland blijkt een dergelijke paal in het midden van het centrum te hebben geplaatst. Dit naar aanleiding van een onderzoek aan de Universiteit van Bern.

Het blijkt dat mensen die lijden aan de zeldzame aandoening paleofilie zeer veel baat hebben bij grote palen in hun woonomgeving. Dokter Heinz Fromann, verbonden aan het Universitair Medisch Centrum in Bern heeft zich gespecialiseerd in de paleofilologie. In ieder mens schuilt een klein beetje een paleofiel. Dat is een erfenis uit de oertijd. De mens is in de evolutie een op de aardbodem lopend wezen geworden, dat niet meer in bomen rondslingerde. De omgeving met bomen, de verbinding met het verticale, bleef echter wel van levensbelang voor hem. Vandaar dat de mens zich als het ware instinctief hecht aan verticale vormen in zijn omgeving.

In een natuurlijke omgeving zijn dat bomen, in een stedelijke context kan een grote paal, het liefst van hout, voor veel rust zorgen. Paleofielen

Foto Arie van 't Hoff

lijden aan een een zeer sterke vorm van deze bomenliefde. Met name voor hen zijn dergelijke palen haast onmisbaar. De paal op het Achterom vertoont enige bijtsporen, dat zegt genoeg. Dokter Fromann is zeer blij met het Dordtse initiatief, en hoopt dat gauw meer steden dit voorbeeld zullen navolgen.

Anne Nies Keur

Portret van de Dordtse familie De Bruijn de Neve (±1813) door Pieter Christoffel Wonder (1780-1852) uit Utrecht. Het schilderij is te zien in het Dordrecht Museum.

Meer over dit babbelstuk (conversation piece) op pagina 2: STUKJE